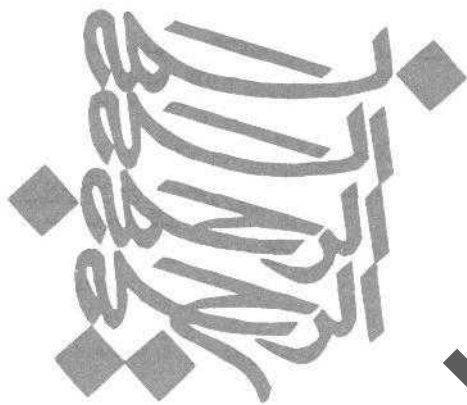

دانش و سوی آینده
گزارش یک دهه تحول در دانشگاه علوم پزشکی تهران

تألیف:

دکتر باقر لاریجانی

و همکاران

انتشارات اطلاعات

تهران - ۱۳۹۳

سرشناسه:
عنوان و نام پدیدآور: راهی به سوی آینده: گزارش یک دهه تحول در دانشگاه علوم پزشکی تهران / تألیف باقر لاریجانی و همکاران
مشخصات نشر: تهران: اطلاعات، ۱۳۹۳
مشخصات ظاهری: ۳۶۸ ص.: مصور (رنگی)
شابک: 978-964-423-947-2

وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه
موضوع: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران
شناسه افزوده: مؤسسه اطلاعات
رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ ۲۴۰ الف / ۱۱۶۲ LGR
رده بندی دیویی: ۳۷۸/۵۵
شماره کتابشناسی ملی: ۳۶۰۷۱۷۳

انتشارات اطلاعات

تهران: خیابان میرداماد، خیابان نفت جنوبی، روزنامه اطلاعات، شماره پستی ۳۹۹۵۲۱۱
تلفن: ۶۰۰۶۰۰۶۰۰ ۲۹۹۹۲۴۵۵
فروشگاه مرکزی: بزرگراه حقانی، روبروی ایستگاه مترو، ساختمان روزنامه اطلاعات، تلفن ۸۶۰۰۰۰۰۰
فروشگاه شماره ۱: خیابان انقلاب اسلامی، روبروی دانشگاه تهران، تلفن: ۶۶۴۶۰۷۳۴

راهی به سوی آینده

گزارش یک دهه تحول در دانشگاه علوم پزشکی تهران

تألیف دکتر باقر لاریجانی و همکاران

حروف نگاری، چاپ و صحافی: مؤسسه اطلاعات

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ اول: ۱۳۹۳

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

ISBN: 978-964-423-947-2

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۲۳-۹۴۷-۲

Printed in Iran

همه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

بسم الله الرحمن الرحيم

با آنکه آموزش عالی در چند رشته معدود از زمان امیرکبیر شروع شد تا سال‌ها گسترشی نیافت. پس از آنکه دانشگاه تهران در محل کنونی تاسیس گردید دانشکده پزشکی که در ابتدا تحت عنوان مدرسه عالی طب و دوا سازی نامیده می‌شد شکل یک دانشکده واقعی را به خود گرفت.

در دهه‌های مختلف، مدرسه عالی طب و دوا سازی و سپس دانشکده طب و بالاخره تفکیک سه دانشکده پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی از یکدیگر تحولات مختلفی در این دانشکده‌ها به عمل آمد که در جای خود قابل مطالعه و بررسی است.

در نیمه دوم دهه سی و ششمین دانشگاه علوم پزشکی نه تنها حرکت به جلو و پیشرفت نداشت، بلکه در بعضی از رشته‌های دانشکده پزشکی رکودی محسوس ایجاد شد و حرکتی که در خور یک دانشگاه معتبر باید وجود داشته باشد کمتر دیده می‌شد.

این وضع همچنان ادامه داشت تا زمانی که دکتر باستان حق ریاست دانشگاه علوم پزشکی را عهده‌دار گردید، ایشان و همکارانشان با دسترسی سریع‌تر به حرکت علمی دانشگاه سرعت ببخشند و تحرک علمی - تحقیقاتی آن را بیشتر کند.

هرچند آن زنده یاد کم و بیش توانست نیت خود را استیلاً عملی کند، اما آنچه که کاملاً به چشم می‌خورد تغییرات وسیعی است که چه از نظر کمی و چه از نظر کیفی در طی دهه مورد بحث در این کتاب می‌بینیم.

در طی این دهه همچنان که در کتاب منعکس است دانشگاه در تمام جهات دست به اقدامات سودمندی زد و با ایجاد شبکه وسیعی از انواع سازمان‌های ضروری که یک دانشگاه شیر و بزرگ بین‌المللی باید داشته باشد، آن را در زمره دانشگاه‌های معتبر جهان درآورد.

نمونه‌هایی از این تغییرات و تحولات که در طی یک دهه در دانشگاه تهران به عمل آمده در این کتاب منعکس است و خواننده با مطالعه این کتاب به خوبی می‌تواند دریابد که چه راهی می‌شود که چه قدم‌های اساسی و مهمی در اعتلاء و پیشرفت دانشگاه برداشته شده است.

دکتر شمس شریعت تربقان

شادروان استاد بزرگوار جناب آقای دکتر شمس شریعت تربقان، این مقدمه را دو روز قبل از رحلتشان (ششم خرداد ۱۳۹۳) نگاشته بودند. فقدان این استاد گرانمایه غم بزرگی بر جامعه پزشکی کشور تحمیل نمود، روحش شاد، یادش گرامی باد.

بسم الله الرحمن الرحيم

از حدود صد و پنجاه سال پیش که دارالفنون به عنوان نخستین مدرسه عالی طب در ایران، تربیت پزشکان را آغاز کرد تا به امروز، آموزش پزشکی کشور فراز و نشیب‌های فراوانی را به خود دیده است. با پشت سر گذاردن این مسیر طولانی، اکنون شاهدیم که نظام آموزش عالی علوم پزشکی ایران در مجامع بین‌المللی به نام مراکز بزرگی هم‌چون دانشگاه علوم پزشکی تهران شناخته می‌شود. بدون شک این افتخار حاصل تلاش یکایک اساتید گرانقدری است که هر یک روزگاری در این مجموعه بزرگ علمی به عنوان دانشگاه مادر ایفای نقش کرده‌اند. این بزرگ مردان کوشیدند تا ایران به جایگاهی دست یابد که نه تنها نیازهای متخصص حوزه سلامت مورد نیاز خود را تامین کند که در میان کشورهای پیشرفته در علوم پزشکی حرفی برای گفتن داشته باشد.

شتاب پیشرفت دانشگاه علوم پزشکی تهران در طول دهه گذشته، چنان چشمگیر بود که شاید با هیچ دوره دیگری قابل مقایسه نباشد. تحقق این مهم، مرهون بسترسازی مدیران پیشین این دانشگاه از بدو تأسیس، حرکت هدفمند مجموعه مدیریت دانشگاه در این دهه و در رأس آنها جناب آقای دکتر لاریجانی است. گسترش حیطه‌های تخصصی، سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد، جهش‌های شگرف در پژوهش، تلاش در جهت خلق ثروت دانش‌بنیان و ارائه الگوهای نوین ارائه خدمات از جمله دستاوردهای کم‌نظیر دانشگاه علوم پزشکی تهران در طول دهه گذشته است.

کتاب حاضر که در حقیقت چکیده‌ای مستند از مجموعه فعالیت‌ها و الگوی پیشرفت دانشگاه علوم پزشکی تهران در حیطه‌های مختلف است، گنجینه و نقشه‌ای محسوب می‌شود که مدیران سایر دانشگاه‌های علوم پزشکی با تمرکز بر روش‌ها و مدل‌های آن می‌توانند زمینه‌های مناسبی را برای رشد و گسترش فعالیت‌های دانشگاه‌های تحت مدیریت خود بیابند.

این‌جانب ضمن تشکر از همکارانی که در تألیف این مجموعه ارزشمند همکاری داشته‌اند، چنین الگویی را برای مستندسازی و تولید شواهد علمی در سایر شئون و حوزه‌های مختلف نظام سلامت بسیار اثربخش دانسته و کلیه مدیران را به بهره‌مندی از این مجموعه توصیه می‌کند. موفقیت‌مگان را در راه اعتلای نظام سلامت جمهوری اسلامی ایران از خداوند متعال خواستارم.

دکتر سید حسن هاشمی

وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

بسم الله الرحمن الرحيم

مستندسازی و انتقال تجارب یکی از مهم‌ترین حلقه‌های زنجیره مدیریت و از تعهدات اخلاقی مدیران است که در کشور ما کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد. دانشگاه علوم پزشکی تهران که علاوه بر سابقه طولانی به‌عنوان قدیمی‌ترین نهاد آموزش عالی مدرن در ایران، اکنون نیز بزرگترین جایگاه را در حوزه علوم پزشکی کشور دارد، خوشبختانه بخش عمده مشکلات و معضلات پیرامونی را با ثبات چارچوب‌های مدیریتی و تعامل منطقی مدیران پی در پی، پشت سر گذاشته و همچنان مسیر تعالی خود را ادامه می‌دهد.

بیت تجربیات دهه گذشته که به همت استاد محترم دانشگاه جناب آقای دکتر باقر لاریجانی و همکاران، اکنون به معرض استفاده خوانندگان قرار دارد، بدون تردید اقدامی ارزشمند در مسیر مستندسازی فعالیت‌های مدیریتی و کارکنان دانشگاه و دستمایه‌ای برای تحلیل ناقدان و بهره‌برداری مدیران تجارب ارزشمند گذشته است.

اینجانب ضمن تشکر از جناب آقای دکتر لاریجانی و همکاران ارجمندشان برای تدوین این اثر، امیدوارم محصول این تلاش که یکی از میزان تعلق خاطر ایشان به دانشگاه علوم پزشکی تهران است مورد استفاده قرار گیرد و دانشگاه در مسیر رشد و تعالی خود با همراهی تمامی دانشگاهیان گام‌های بلندتری بردارد.

دکتر علی جعفریان

رئیس دانشگاه

تیر ۱۳۹۱

فهرست مطالب

۸	مقدمه - مروری بر تاریخچه دانشگاه
۱۷	فصل اول - تاریخ پزشکی ایران مختصری از تاریخ طب ایران
۲۹	فصل دوم - حرکتی هدفمند بر اساس شواهد - مدیریت مبتنی بر شواهد - سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد - راه‌اندازی دبیرخانه تحقیقات و توسعه سیاست‌های دانشگاه
۷۳	فصل سوم - تحول دانشگاهی، دانشگاه نوآور - ایجاد ستاد نوآوری دانشگاه - ایجاد ایجاد پارک علم و فن نوآوری دانش و سلامت و تشکیل شرکتهای دانش‌بنیان - تأسیس و راه‌اندازی مراکز رشد - شبکه آموزش - شبکه اخلاق - شبکه حاکمیت بالینی - دانشکده مجازی - تحصیل در رشته‌های هم‌زمان - شهر دانش و سلامت - راه‌اندازی آزمایشگاه جامع تحقیقات دانشگاه - ثبت اختراعات و ابداعات در دانشگاه - ایجاد مراکز توسعه پژوهش در دانشگاه - ایجاد مرکز کارآزمایی بالینی در دانشگاه - ادغام دانشگاه علوم پزشکی ایران در دانشگاه‌های تهران و شهیدبهشتی
۱۰۹	فصل چهارم - تحول دانشگاهی مبتنی بر نگاه استراتژیک - رویکرد راهبردی و اقدامات مبتنی بر آن در فرایند پژوهش در دانشگاه - روان‌سازی فرایند پژوهش در دانشگاه - هدف‌مند کردن پژوهش در دانشگاه - فراهم‌سازی فرصت‌های متعادل برای پژوهشگران - افزایش تعداد مقالات و ارجاعات در دانشگاه

- تقویت حاکمیت پژوهش
- ایجاد زیر ساخت های پژوهش
- بسیج منابع
- بهینه سازی استفاده از ظرفیت موجود در حوزه پژوهش
- رقابتی کردن فضای دانشگاه در حوزه پژوهش
- ارتقای مجلات دانشگاه
- حمایت از پژوهش های دانشجویی
- حمایت از پایان نامه ها در قالب قرارداد طرح های پژوهشی
- جذب نیروهای طرحی در مراکز پژوهشی
- راه اندازی دوره های تحقیقاتی فوق دکترا (Post Doc)
- جذب و تربیت دانشجوی دکتری تخصصی پژوهشی
- راه اندازی سامانه دستیار پژوهشی در دانشگاه
- آیین و آداب آیین نامه دیپلم پژوهشی در دانشگاه
- توسعه کاربرد نتایج تحقیقات در دانشگاه
- انسجام و علیت علمی در دانشگاه
- رویکرد راهبردی و اقدامات مبتنی بر آن در حوزه آموزش
- گسترش زیر ساخت های آموزشی
- ایجاد مسیرهای جدید آموزش
- ایجاد گروه ها و رشته های جدید آموزش
- ارتقای روش های آموزشی و استفاده از روش های نوین آموزشی
- رویکرد راهبردی و اقدامات مبتنی بر آن در حوزه مدیریت منابع و پشتیبانی دانشگاه
- استقرار نظام مدیریت بهره وری و کیفیت
- استقرار نظام جامع مهندسی و ساماندهی منابع فیزیکی
- استقرار نظام مدیریت پیشنهادهای و بانک ایده ها
- تقویت زیر ساخت های اطلاعاتی در دانشگاه

فصل پنجم - نظام نوین اطلاع رسانی در دانشگاه ۱۶۷

- تارنمای دانشگاه
- نشریه ندا
- شبکه روابط عمومی در دانشگاه
- دفتر دانش آموختگان دانشگاه

فصل ششم - دانشگاه مهد پرورش و اعتلای فرهنگ ۱۷۵

- نقشه فرهنگی دانشگاه
- مرکز تحقیقات قرآن، حدیث و طب
- کارشناسی ارشد علوم حدیث

- حکمت سرای طب ایرانی
- شبکه اخلاق پزشکی دانشگاه
- مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی
- موزه ملی تاریخ علوم پزشکی

۲۰۳..... فصل هفتم- پاسخ‌گویی به نیاز مردم

- برنامه پزشکی خانواده و نظام ارجاع
- برنامه کمیت بالینی
- کیفیت‌سنجی مستمر از بیماران
- مشارکت دادن بیماران
- توسعه بروی بسیاری خدمات
- توسعه تمرکز دادن
- استقرار تساهل‌رسانی داخلی
- استقرار نظام جامع نوین مالی
- بیمارستان‌های جامع بانوان

۲۵۵..... فصل هشتم- تکریم و توجه به سرمایه انسانی و تمهید بستر فیزیکی لازم

- استقرار نظام جامع اهدای جوایز آموزشی بین سینا - طهرانی
- برگزاری مراسم هفته آموزش
- اجرای طرح تکریم ارباب رجوع
- توسعه خدمات رفاهی و پشتیبانی
- توسعه طرح دورکاری
- استقرار مدیریت عملکرد و تحول
- استقرار نظام مدیریت سرمایه انسانی

۲۶۷..... فصل نهم- حضور در عرصه بین‌المللی

- گامی نوین در راه دانشگاهی جهانی
- اعتباربخشی
- رتبه‌بندی
- پورتال الکترونیک
- همکاری‌های بین‌المللی

۲۹۵..... پیوست‌ها

مقدمه

پیشینه دانشگاه علوم پزشکی تهران با ۷۵ سال قدمت در قامت کنونی، به صد و پنجاه سال قبل، یعنی هم‌زمان با ظهور پزشکی نوین در دارالفنون باز می‌گردد. این نهاد علمی به‌عنوان سراسله آموزش پزشکی کشور، جایگاه ویژه‌ای در تاریخ علم ایران داشته و منشأ تحولات بسیاری در دهه‌های اخیر بوده است.

دانشگاه علوم پزشکی تهران نماد آموزش عالی کشور است. به جرات می‌توان گفت، این دانشگاه در قله آموزش و پژوهش کشور ایستاده و گام‌های جدی در مسیر سرآمد شدن در منطقه و جهان برداشته است. گرچه مسیر پیموده شده پرفراز و نشیب بوده است، ولی خانواده بزرگ دانشگاه علوم پزشکی تهران، این مسیر طولانی و امیدبخش را در کنار یکدیگر طی کرده و لحظات سرشار از افتخار و امید را جاودان نموده‌اند. می‌توان گفت فصل جدید رشد و تعالی همه جانبه این دانشگاه به صورت استقلال از دانشگاه تهران با آذر مرداد ماه ۱۳۶۵ شکل گرفت. استقلالی که در صورت فقدان تلاش و همت بیش از پیش و عزم راسخ استادان و دانشمندان دانشگاه می‌توانست تهدیدی جدی برای جایگاه رفیع دانشگاه علوم پزشکی تهران محسوب شود. تلاش‌های خالصانه و خستگی ناپذیر مرحوم استاد دکتر محمدحسین باستان‌حق که به نوعی بنیان‌گذار دانشگاه علوم پزشکی تهران بوده‌اند، در کنار همراهان توانمند و سخت‌کوش ایشان از جمله جلیل‌الدین مرحوم دکتر پرویز کابلی، مرحوم دکتر پرویز جبل عاملی، دکتر محمد پژوهی، دکتر علی محفوظی و دکتر محمدرضا منصوری و تعدادی از همکاران دیگر در آن روزهای سخت و پُرچالش جدایی از دانشگاه تهران فراهم‌شده نخواهد شد. برکسی پوشیده نیست که ایشان و همکارانشان با مشقت فراوان توانستند این مجموعه آموزشی و مستحکم نمایند.

پس از ایشان، جناب آقای دکتر محمدرضا ظفرقندی مسئولیت مدیریت این مجموعه را بر عهده گرفتند. حرکت در ادامه این مسیر، مستلزم وفاداری به اصول و ارزش‌های بنیان‌نهاد شده و بنا کردن پایه‌ها و ستون‌های جدید بود. در طول ۸ سال مدیریت با درایت آقای دکتر ظفرقندی تلاش مدیران شایسته ایشان، از جمله آقایان دکتر ایرج حریرچی، دکتر محمدعلی صدیقی، دکتر عباس ربانی، دکتر سیدرضا رئیس‌کرمی، دکتر حسین اصل سلیمانی، دکتر محمد قدسی، دکتر محمدعلی محقق، دکتر عبدالرحمن رستمیان، دکتر رامین مهرداد، دکتر وحید ضیایی و دکتر حمیدرضا صابری پور و همکاران دیگر در این دانشگاه، اقداماتی اساسی و بنیادی صورت گرفت که موجب ارتقاء کیفیت و استقرار بخش‌های جدید در دانشگاه و گسترش آن در ادوار آتی گردید. اینجانب نیز در مقطعی چهار ساله عهده‌دار مسئولیت پژوهش دانشگاه در کنار ایشان بودم.

هدف از نگارش این گزارش، شرح فعالیت‌های دانشگاه طی سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۱ می‌باشد که اینجانب به نوعی با کمک مدیران محترم دانشگاه عهده‌دار این فعالیت‌ها بوده‌ام. متأسفانه به دلیل عدم دسترسی مناسب به مستندات و محدودیت زمانی، امکان ارائه گزارشی جامع در خصوص فعالیت‌های انجام شده در دو دهه اول تأسیس دانشگاه علوم پزشکی تهران وجود نداشت و امید است در آینده این مهم از سوی پژوهشگران عملی شود.

دستمایه اولیه این نوشتار، گزارش عملکرد هشت ساله دانشگاه بوده و در کنار آن از گزارش‌های عملکردی، سالیانه، برنامه‌های عملیاتی و سایر گزارش‌های علمی و اجرایی در دسترس و همچنین از اطلاعات موجود در سایت دانشگاه استفاده شده است.

ساختار این گزارش بر اساس رویکرد اصلی دانشگاه یعنی حرکت هدفمند براساس شواهد، تحول در جهت دانشگاه، نوآوری تحول دانشگاهی مبتنی بر نگاهی راهبردی، برقراری نظام نوین اطلاع رسانی، پرورش و اعتلای فرهنگ پی‌چشم‌اندازی به نیازهای مردم، تکریم و توجه به سرمایه انسانی و تمهید بستر فیزیکی لازم و حضور در صحن بین‌المللی تنظیم شده است.

این رویکردها مسیر حرکت دانشگاه را مشخص نموده و توسعه داده‌اند:

حرکت هدفمند براساس شواهد

وجود برنامه راهبردی، نویدبخش حرکت متسلسل دانشگاه است. بنابراین یکی از اقدامات مهم صورت گرفته در دانشگاه راه‌اندازی "دبیرخانه تحقیق و توسعه سیاست‌های دانشگاه" بوده است. این دبیرخانه با هدف کمک به تولید شواهد لازم برای تصمیم‌گیری در دانشگاه تشکیل شده و به‌عنوان واحد تحقیق و توسعه دانشگاه عمل می‌کند. طی این مدت نیز توانستیم شش تصمیم‌گیری‌ها و جهت‌گیری‌های مهمی در دانشگاه باشد که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به تدوین "جامعه علمی دانشگاه" اشاره کرد. نقشه دانشگاه در واقع مجموعه‌ای هماهنگ از اهداف، سیاست‌ها، راهبردها و خدمات است که راه رسیدن به اهداف چشم‌اندازی دانشگاه را ترسیم می‌کند. این نقشه برنامه کلان دانشگاه را مشخص نموده و همچون چتری بزرگ بر فراز همه واحدهای دانشگاه قرار دارد. این نقشه حاصل جمع‌آوری خیل بزرگی از مجموعه دانشگاه بوده که در خلال جلسات متعدد با بحث و چالش بر سر هر یک از عبارات آن، کوشش کرده‌اند تا منطقی‌ترین راهکارها را با توجه به شرایط کشور و منطقه بیابند. وقتی به مجموعه حرکت‌های دانشگاه در صفحات بعد نگاه می‌کنید مشخص است که شاکله کلی حرکت دانشگاه برگرفته از این نقشه کلان است که انتظار می‌رود تا افاق سال ۱۴۰۴، دانشگاه به اهداف آن دست یابد. بدیهی است که این نقشه باید در مقاطع زمانی منظم، پایش و به‌روز شود تا بتوان به اهداف